TOSHKENT DAVLAT
SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

KOMMUNIKATIV TILSHUNOSLIK VA TIL KOMPETENSIYALARI

O'QUV-USLUBIY MAJMUA

BOSH ILMIY-METODIK
MARKAZ

2021

TOSHKENT

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ПЕДАГОГ ВА РАҲБАР КАДРЛАРИНИ
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ БОШ ИЛМИЙ-МЕТОДИК МАРКАЗИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ШАРҚШУНОСЛИК УНИВЕРСИТЕТИ
ТИЛ, ТАРЖИМА ВА КОНСАЛТИНГ МАРКАЗИ

Филология ва тилларни ўқитиш: (Хитой тили) тингливочилари учун
Коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари

МОДУЛИНИНГ

Ўқув-услубий мажмуа

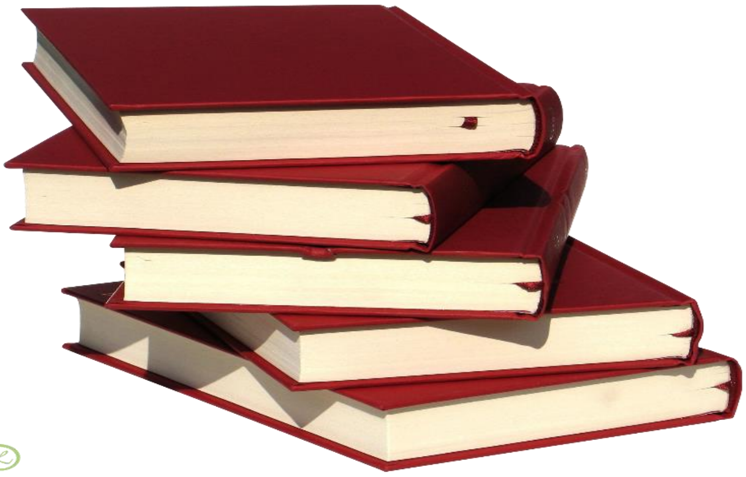

Тошкент-2020

Модулнинг ишчи дастури Олий ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими ўқув-методик бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 2020 йил _________даги ______-сонли баённомаси билан маъқулланган ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчилар: Phd, доц. С.Назарова, Б. Ғиёсов

Тақризчилар: п.ф.д., проф. Л.Т.Ахмедова, ф.ф.н., доц. Ж. Зиямухамедов

Ўқув услубий мажмуа ТДШУ Илмий Кенгашининг 2020 йил _____даги ___- сонли қарори билан тасдиққа тавсия қилинган.

МУНДАРИЖА

I. Ишчи дастур..

II. Модулни ўқитишда фойдаланилган интерфаол таълим методлари ....

III. Назарий материаллар...

IV. Амалий машғулотлар материаллари.......................................

V. Кейслар банки..

VI. Глоссарий..

..

VII. Адабиётлар рўйхати...

I.Ишчи дастур

Кириш

Дастур Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 сентябрда тасдиқланган “Таълим тўғрисида”ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон, 2019 йил 27 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сон, 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сон ва 2020 йил 29 октябрдаги “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6097-сонли Фармонлари, 2012 йил 10 декабрдаги “Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1875-сон, 2020 йил 16 апрелдаги “Шарқшунослик соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва илмий салоҳиятни ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” ПҚ-4680-сон ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 23 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 797-сонли Қарорларида белгиланган устувор вазифалар мазмунидан келиб чиққан ҳолда тузилган бўлиб, у олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касб маҳорати ҳамда инновацион компетентлигини ривожлантириш, соҳага оид илғор хорижий тажрибалар, янги билим ва малакаларни ўзлаштириш, шунингдек амалиётга жорий этиш кўникмаларини такомиллаштиришни мақсад қилади.

“Коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари” модули

ўқитилиши жараёнида эгалланадиган билим, малака ва кўникмалар ихтисослик фанлар блокига кирадиган фанлар билан интеграллашуви натижасида тингловчиларнинг чет тили коммуникатив компетенцияларини (лингвистик, ижтимоий-лингвистик, дискурсив, стратегик, ижтимоий-маданий) ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этади, чунки филологнинг касбий компетенцияси назарий фанлар ва асосий чет тили фани ўқитиш мажмуида шаклланади.

Ушбу дастур мазкур курснинг коммуникатив тилшунослик, лингвопрагматика, когнитив тилшунослик, коммуникатив тилшунослик лингвокультурология, назарий грамматика, назарий фонетика каби тилшуносликнинг фундаментал йўналишларини ҳисобга олган ҳолда тузилган. Ушбу замонавий йўналишлари нуқтаи назаридан, матн – кўп поғонали, мураккаб характерга эга тил бирлиги, мулоқотнинг асосий бирлиги ва ижтимоий таъсир этиш асбоби сифатида талқин этилади. Матн лингвистикасида тил ва маданият муносабатлари муҳим аҳамият касб этса, назарий грамматика эса тилнинг тузилиши ва универсалияларини когнитив, прагматик жиҳатдан талқин қилади. Бунда ижтимоий-маданий омил ва миллий дунё тасвири алоҳида ўрин эгаллайди, чунки маданий контекстни назарда тутмаган ҳолда матн моҳиятини мукаммал тушуниб бўлмайди, баъзи ҳолларда эса бунинг иложи ҳам бўлмайди.

Ушбу мажмуа янги педагогик техногогиялар ва тилшуносликнинг замонавий йўналишлари асосида тубдан янгиланишни илгари суради ҳамда тингловчиларнинг таълим бериш сифатини кўтариш мақсадида дастурда турли эффектив ва замонавий педагогик технологиялар ишлатилган.

Модулнинг мақсади ва вазифалари

Фанни ўқитишдан мақсад – тингловчиларда коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари модулининг методологик тамойиллари, асосий тушунча ва тамойиллари бўйича мутахассислик профилига мос билим, кўникма ва малакаларни шакллантириш ва

такомиллаштириш, ҳамда тингловчиларда матн билан ишлаш малакаларини шакллантириш ва матнни таҳлил қилиш кўникмаларини ривожлантиришдир.

Коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари модулининг **асосий вазифалари** қуйидагилар:

- коммуникатив тилшунослик тушунчаси бўйича таянч назарий ва амалий билимларни шакллантириш;
- коммуникатив компетенция тамойилларини билиш;
- коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари бўйича тингловчиларнинг кўникмаларини янада такомиллаштириш;
- CEFR ва унинг доирасида 4 компетенция: лингвистик, социолингвистик, дискурсив ва стратегик компетенциялар;
- хорижий тилларни умумевропа ҳамда миллий стандартлар талаблари асосида ўқитишнинг лингвистик аспектлари модули бўйича фойдаланиладиган анъанавий ва замонавий таҳлил методлари асосида лисоний ва маданий тузилмаларнинг ўзаро муносабатини аниқлаш ва таҳлил ўтказиш кўникмаларини шакллантириш;
- хорижий тилларни умумевропа ҳамда миллий стандартлар талаблари асосида ўқитишнинг лингвистик аспектлари бўйича турли билимлар тузилмалари ва ахборотнинг акс эттирилиши йўлларини ўрганишга қаратилган когнитив методларни амалда қўллай олишни ўргатиш;
- хорижий тилларни умумевропа ҳамда миллий стандартлар талаблари асосида ўқитишнинг лингвистик аспектлари таркибида ётган концептуал аҳамиятга эга ахборотни, муаллиф интенцияларини (мақсад) тадқиқот асосида очиб бериш.

Хорижий тилларни умумевропа ҳамда миллий стандартлар талаблари асосида фонетик ва грамматик ҳодисалар, лингвистик атамалар, коммуникатив интенция (мақсад), коммуникация билан боғлиқ шарт-шароитлар, прагматик эффект ва коммуникация эффективлиги, прагматик, мақсадлар каби тушунчаларни ўрганиш.

Хорижий тилларни умумевропа ҳамда миллий стандартлар талаблари асосида ўқитишнинг лингвистик аспектлари модулининг мазмунини ташкил этувчи фонетик, грамматик белгилар, сўз ва унинг семантикаси, тузилиши, маъно ўзгаришларига когнитив ёндашув, лисоний ва концептуал дунёқараш, фрейм, концепт, билимлар тузилмаси, когнитив модель, концептуаллаштириш ва категориялаштириш каби тушунчаларни ёритишни назарда тутади.

Модул бўйича тингловчиларнинг билим, кўникма, малака ва компетенциясига қўйиладиган талаблар

Коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари модули бўйича тингловчилар қуйидаги янги билим, кўникма, малака ҳамда компетенцияларга эга бўлишлари талаб этилади:

Тингловчи:

- коммуникатив тилшунослик тушунчасини;
- коммуникатив компетенция тамойилларини;
- CEFR ва унинг доирасида 4 компетенция: лингвистик, социолингвистик, дискурсив ва стратегик компетенцияларни;
- сўзлашув орқали коммуникатив компетенцияни ўргатишни;
- тинглаш орқали коммуникатив компетенцияни ўргатишни;
- ёзиш орқали коммуникатив компетенцияни ўргатишни;
- ўқиш орқали коммуникатив компетенцияни ўргатишни;
- коммуникатив грамматика ва коммуникатив лексикани;
- концептларини интерпретация қилиш ва ўқитишни;
- хорижий тилларни умумевропа ҳамда миллий стандартлар талаблари асосида ўқитишнинг лингвистик аспектларининг маданий концептлар, лингвокультурема, маънонинг маданият билан боғлик бўлаги, маданий муҳим ахборот, лингвокультурологик майдон (поле), лингвокультурологик ҳолат, миллий дунё тасвири ҳақидаги ***билимларга*** эга бўлиши лозим.

Тингловчи:

- коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари модулининг асосий йўналишлари ва категорияларини англаш;
- коммуникатив тилшунослик модулининг методологик принциплари тамойиллари ва ёндашувларини фарқлаш;
- коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари модулининг терминологик аппарати, қонуниятлари ва асосий тушунчаларини амалий жиҳатдан қўллаш;
- сўз ва унинг семантикаси, тузилиши, матн категориялари, фонетик ва фонологик назариялар: информативлик, модаллик категориялари, матн яхлитлиги ва тугалланганлиги категориялари, матнда ўрин-пайт категорияларини ўзаро фарқлаш;
- коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари модули бўйича назарий мавзуларни ва эгалланган ахборотни амалиётда қўллаш **малакаларини эгаллаши** зарур;

Тингловчи:

- мавзуларни таҳлил методларини (лингвистик шарҳлаш, суперлинеар таҳлил методи, семантик, стилистик, концептуал таҳлил, сўз ва матн таҳлилининг статистик, инференция методи, матн таҳлилининг статистик методлари) билиш ва уларни ўқув жараёнида қўллаш;
- модул бўйича эгалланган билим, кўникма ва малакаларни баҳолаш, хулосалар бериш, умумлаштириш ҳамда тадқиқотлар олиб бориш;
- модул бўйича орттирилган малакаларни ўз илмий тадқиқот амалиётида қўллаш ***компетенцияларига*** эга бўлиши лозим.

Модулнинг ўқув режадаги бошқа модуллар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

Коммуникатив тилшунослик ва тил компетенциялари модули Чет тил ўқитишдаги замонавий методлар, тил компетенцияларини баҳолаш механизмлари, тилшуносликда тадқиқотлар олиб боришнинг тизимли каби тилшуносликнинг йўналишлари билан ўзаро боғлиқ.

Мазкур модулни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий методлари, педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларидан кенг фойдаланилади.

Хусусан, интерфаол методларнинг қуйидаги турларидан кенг фойдаланилади:

- гуруҳли музокаралар (group discussions);
- жамоа лойиҳалари (project work);
- жуфтликлар бўлиб топшириқларни бажариш (pair work);
- якка ҳолда маълум мавзу бўйича презентациялар қилиш (individual presentation);
- давра суҳбатлари ўтказиш (round-table discussion);
- инсерт техникаси (Insert technique);
- пинборд техникаси (Pinboard);
- кейс- стади (case-study);
- ақлий ҳужум методи (brainstorming).

Шунингдек, фанни ўқитишда замонавий ахборот технологияларидан ҳам кенг фойдаланилади, жумладан:

- мультимедиа ёрдамида машғулотлар ташкил этиш,
- Power Point дастури ёрдамида презентациялар ташкил қилиш, компьютерда тестлар ўтказиш.

Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар Хорижий тилларни умумевропа ҳамда миллий стандартлар талаблари асосида ўқитишнинг лингвистик аспектлари ўқув модули яратишни ўрганиш, амалда қўллаш ва баҳолашга доир касбий компетентликка эга бўладилар.

Модул бўйича соатлар тақсимоти

№	Модул мавзулари	Аудитория ўқув юкламаси		
		жами	жумладан	
			Назарий	Амалий машғулот
1.	CEFR даражалари учун тил ўқитиш тамойиллари. Коммуникатив компетенция тушунчаси	4	2	2
2.	Коммуникатив ёндашувда тил ўқитиш. Коммуникатив компетенция тамойиллари	4	2	2
3.	Лингвистик компетенция	2	2	
4.	Прагматик компетенция	2		2
5.	Социолингвистик компетенция	4		4
6	Стратегик компетенция	2		2
	Жами:	**18**	**6**	**12**

ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-2 мавзу. CEFR даражалари учун тил ўқитиш тамойиллари. Коммуникатив компетенция тамойиллари

Мулоқот маҳорати тамойиллари (Beresova, J., Celce-Murcia, M. & Olshtain, E., Coupland, N., & Jaworski, A., Grice H.P, Matthews, P.H., Richards, C., & Rodgers T. S., Wardhaugh, R.). Таянч тушунчалар: CEFR, коммуникатив компетенция, лингвистик / грамматик компетенция, социолингвистик компетецния, прагматик компетенция / дискурсив компетенция,ва стратегик

компетенция. Мулоқот маҳорати, тил/грамматика аспектлари, социолингвистик маҳорат, прагматик маҳорат, стратегик маҳорат.

Қўлланиладиган таълим технологиялари: *диалогик ёндашув, муаммоли таълим, мунозара, ўз-ўзини назорат.*

3-4-мавзу. Коммуникатив ёндашувда тил ўқитиш. Коммуникатив компетенция тамойиллари

Тил маҳорати (компетенцияси). (Celce-Murcia, M., & Larsen-Freeman, D., Celce-Murcia, M. & Olshtain, E., Chomsky, N., Croft W, Halliday, M. A. K Halliday, M. A. K. & Hasan, R., Langacker, R. W., Levinson, S., Saussure, F.) Таянч тушунчалар: Структурал лингвистика, овозли тасвир, ақлий тасвир, лингвистик компетенция, шакл, мазмун.

Қўлланиладиган таълим технологиялари: *муаммоли таълим, кластер, диаграмма, мунозара, ўз-ўзини назорат.*

5-мавзу. Лингвистик компетенция

Лингвистик компетенция (Celce-Murcia, M. & Olshtain, E., Grice, H.P., Hymes, D., Yule, G.). Таянч тушунчалар: Лингвистик компетенция, кооператив тамойил, сифат тамойили, миқдор тамойили.

Қўлланиладиган таълим технологиялари: *диалогик ёндашув, муаммоли таълим, БББИ, мунозара, ўз-ўзини назорат.*

6-мавзу. Прагматик компетенция

Прагматик компетенция (Celce-Murcia, M. & Olshtain, E., Grice, H.P., Hymes, D., Yule, G.). Таянч тушунчалар: Прагматик компетенция, кооператив тамойил, сифат тамойили, миқдор тамойили.

Қўлланиладиган таълим технологиялари: *диалогик ёндашув, муаммоли таълим, БББИ, мунозара, ўз-ўзини назорат.*

7-8 мавзу. Социолингвистик компетенция

Социолингвистик компетенция. (Austin, J., Bowen, M., & Hoking, L.,

Celce-Murcia, M., & Olshtain, E., Coupland, N., & Jaworski A., Duff, P. A., Hymes, D., Janks, H., Lakoff, G., & Johnson, M., Lakoff, G., McGroarty, E.M., Kasper, G. & Omori, M., Searle, J., Street, B. & Leung, C., Wardhaugh, R., Xan, S., Jurayev, L., & Inogamova, K.) Таянч тушунчалар: Социолингвистик компетенция, идеология, маданиятга оид метафоралар.

Қўлланиладиган таълим технологиялари**:** *диалогик ёндашув, муаммоли таълим, мунозара, кейс, ўз-ўзини назорат*

9-мавзу. Стратегик компетенция

Стратегик компетенция. (Celce-Murcia, M., Dornyei, Z. & Thurrell, S., Canale, M., & Swain, M., Dornyei, Z. & Thurrell, S) Таянч тушунчалар: Стратегик маҳорат, ноқулай вазият, тузатиш стратегияси, қисқартириш стратегияси.

Қўлланиладиган таълим технологиялари *диалогик ёндашув, муаммоли таълим, кейс, мунозара, ўз-ўзини назорат.*

Ўқитиш шакллари

Мазкур модул бўйича қуйидаги ўқитиш шаклларидан фойдаланилади:

- маърузалар, амалий машғулотлар (маълумотларни англаб олиш, ақлий қизиқишни ривожлантириш, назарий билимларни мустаҳкамлаш);

- давра суҳбатлари (кўрилаётган саволларга ечимлари бўйича таклиф бериш қобилиятини ошириш, эшитиш, идрок қилиш ва мантиқий хулосалар чиқариш);

- баҳс ва мунозаралар (асосли аргументларни тақдим қилиш, эшитиш ва муаммолар ечимини топиш қобилиятини ривожлантириш).

II. МОДУЛНИ ЎҚИТИШДА ФОЙДАЛАНИЛАДИГАН ИНТЕРФАОЛ ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ

«**КЕЙС-СТАДИ**» методи. «Кейс-стади» – инглизча сўз бўлиб, («case» – аниқ вазият, ҳодиса, «stadi» – ўрганмоқ, таҳлил қилмоқ) аниқ вазиятларни ўрганиш, таҳлил қилиш асосида ўқитишни амалга оширишга қаратилган метод ҳисобланади. Мазкур метод дастлаб 1921 йил Гарвард университетида амалий вазиятлардан иқтисодий бошқарув фанларини ўрганишда фойдаланиш тартибида қўлланилган. Кейсда очиқ ахборотлардан ѐки аниқ воқеа-ҳодисадан вазият сифатида таҳлил учун фойдаланиш мумкин. Кейс ҳаракатлари ўз ичига қуйидагиларни қамраб олади: Ким (Who), Қачон (When), Қаерда (Where), Нима учун (Why), Қандай/ Қанақа (How), Нима-натижа (What).

«Кейс методи»ни амалга ошириш босқичлари

Иш босқичлари	Фаолият шакли ва мазмуни
1-босқич: Кейс ва унинг ахборот таъминоти билан таништириш	* якка тартибдаги аудио-визуал иш; * кейс билан танишиш(матнли, аудио ѐки медиа шаклда); * ахборотни умумлаштириш; * ахборот таҳлили; * муаммоларни аниқлаш
2-босқич: Кейсни аниқлаштириш ва ўқув топшириғини белгилаш	* индивидуал ва гуруҳда ишлаш; * муаммоларни долзарблик иерархиясини аниқлаш; * асосий муаммоли вазиятни белгилаш
3-босқич: Кейсдаги асосий муаммони таҳлил этиш орқали ўқув топшириғининг ечимини излаш, ҳал этиш йўлларини ишлаб чиқиш	* индивидуал ва гуруҳда ишлаш; * муқобил ечим йўлларини ишлаб чиқиш; * ҳар бир ечимнинг имкониятлари ва тўсиқларни таҳлил қилиш; * муқобил ечимларни танлаш
4-босқич: Кейс ечимини ечимини шакллантириш ва асослаш, тақдимот	* якка ва гуруҳда ишлаш; * муқобил вариантларни амалда қўллаш имкониятларини асослаш; * ижодий-лойиҳа тақдимотини тайѐрлаш; * якуний хулоса ва вазият ечимининг амалий аспектларини ѐритиш

Кейс. Талабаларга аудиторияда мустақил иш бажариш топширилди. Талабалар мустақил ишни бажараѐтганлирида битта талаба бошқа талабаларга халақит бериб, барчанинг диққатини чалғита бошлади.

Сизнинг ҳаракатингиз....

Кейсни бажариш босқичлари ва топшириқлар
* кейсдаги муаммоли вазиятни юзага келтирган асосий сабабларни белгиланг (индивидуал ва кичик гуруҳда);
* мобил иловани ишга тушириш учун бажариладиган ишлар кетма-кетлигини белгиланг (жуфт-жуфт бўлиб ишлаш)

«ФСМУ» методи

Методнинг мақсади: Мазкур метод иштирокчилардаги умумий фикрлардан хусусий хулосалар чиқариш, таққослаш, қиёслаш орқали ахборотни ўзлаштириш, хулосалаш, шунингдек, мустақил ижодий фикрлаш кўникмаларини шакллантиришга хизмат қилади. Мазкур методдан маъруза машғулотларида, ўтилган мавзуни мустаҳкамлашда, ўтилган мавзу юзасидан саволларга жавоб олишди, уйга вазифа беришда ҳамда амалий машғулот натижаларини таҳлил этишда фойдаланиш тавсия этилади.

Методни амалга ошириш тартиби: иштирокчиларга мавзуга оид якуний хулоса ѐки ғоя таклиф этилади; ҳар бир иштирокчига ФСМУ методи босқичлари ѐзилган қоғозлар тарқатилади: иштирокчиларнинг муносабатлари индивидуал ѐки гуруҳий тартибда тақдимот қилинади.

Ф	фикрингизни баѐн этинг
С	фикрингиз баѐнига сабаб кўрсатинг
М	кўрсатган сабабингизни мисоллар орқали далилланг
У	фикрингизни умумлаштиринг

ФСМУ таҳлили қатнашчиларда касбий-назарий билимларни амалий машқлар ва мавжуд тажрибалар асосида тезроқ ва муваффақиятли ўзлаштирилишига асос бўлади.

«ВЕНН ДИАГРАММАСИ» методи

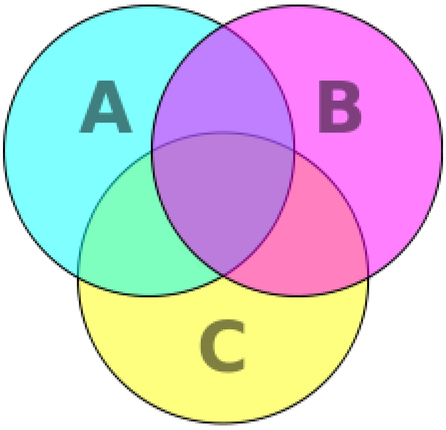

Методнинг мақсади: Бу метод график тасвир орқали ўқитишни ташкил этиш шакли бўлиб, у иккита ўзаро кесишган айлана тасвири орқали ифодаланади. Мазкур метод турли тушунчалар, асослар, тасаввурларнинг анализ ва синтезини икки аспект орқали кўриб чиқиш, уларнинг умумий ва фарқловчи жиҳатларини аниқлаш, таққослаш имконини беради.

Методни амалга ошириш тартиби:

- иштирокчилар икки кишидан иборат жуфтликларга бирлаштирилади ва уларга кўриб чиқилаѐтган тушунча ѐки асоснинг ўзига хос, фарқли жиҳатларини (ѐки акси) доиралар ичига ѐзиб чиқиш таклиф этилади;

- навбатдаги босқичда иштирокчилар тўрт кишидан иборат кичик гуруҳларга бирлаштирилади ва ҳар бир жуфтлик ўз таҳлили билан гуруҳ аъзоларини таништирадилар;

- жуфтликларнинг таҳлили эшитилгач, улар биргалашиб, кўриб чиқилаѐтган муаммо ѐҳуд тушунчаларнинг умумий жиҳатларини (ѐки фарқли) излаб топадилар, умумлаштирадилар ва доирачаларнинг кесишган қисмига ѐзадилар.

«БЛИЦ-ЎЙИН» методи

Методнинг мақсади: ўқувчиларда тезлик, ахборотлар тизимини таҳлил қилиш, режалаштириш, прогнозлаш кўникмаларини шакллантиришдан иборат. Мазкур методни баҳолаш ва мустаҳкамлаш максадида қўллаш самарали натижаларни беради.

Методни амалга ошириш босқичлари:

1. Дастлаб иштирокчиларга белгиланган мавзу юзасидан тайѐрланган топшириқ, яъни тарқатма материаллар алоҳида-алоҳида берилади ва улардан материални синчиклаб ўрганиш талаб этилади. Шундан сўнг, иштирокчиларга тўғри жавоблар тарқатмадаги ―якка баҳо колонкасига белгилаш кераклиги тушунтирилади. Бу босқичда вазифа якка тартибда бажарилади.

2. Навбатдаги босқичда тренер-ўқитувчи иштирокчиларни уч кишидан иборат кичик гуруҳларга бирлаштиради ва гуруҳ аъзоларини ўз фикрлари билан гуруҳдошларини таништириб, баҳслашиб, бир-бирига таъсир ўтказиб, ўз фикрларига ишонтириш, келишган ҳолда бир тўхтамга келиб, жавобларини ―гуруҳ баҳоси‖ бўлимига рақамлар билан белгилаб чиқишни топширади. Бу вазифа учун 15 дақиқа вақт берилади.

3. Барча кичик гуруҳлар ўз ишларини тугатгач, тўғри ҳаракатлар кетма-кетлиги тренер-ўқитувчи томонидан ўқиб эшиттирилади ва талабалардан бу жавобларни «тўғри жавоб» бўлимига ѐзиш сўралади.

4. «Тўғри жавоб» бўлимида берилган рақамлардан «якка баҳо» бўлимида берилган рақамлар таққосланиб, фарқ бўлса «0», мос келса «1» балл қуйиш сўралади. Шундан сўнг «якка хато» бўлимидаги фарқлар юқоридан пастга қараб қўшиб чиқилиб, умумий йиғинди ҳисобланади.

5. Худди шу тартибда «тўғри жавоб» ва «гуруҳ баҳоси» ўртасидаги фарқ чиқарилади ва баллар «гуруҳ хатоси» бўлимига ѐзиб, юқоридан пастга қараб қўшилади ва умумий йиғинди келтириб чиқарилади.

6. Тренер-ўқитувчи якка ва гуруҳ хатоларини тўпланган умумий йиғинди бўйича алоҳида-алоҳида шарҳлаб беради

7. Иштирокчиларга олган баҳоларига қараб, уларнинг мавзу бўйича ўзлаштириш даражалари аниқланади.белгилаш кераклиги тушунтирилади. Бу босқичда вазифа якка тартибда бажарилади

8. Навбатдаги босқичда тренер-ўқитувчи иштирокчиларни уч кишидан иборат кичик гуруҳларга бирлаштиради ва гуруҳ аъзоларини ўз фикрлари билан гуруҳдошларини таништириб, баҳслашиб, бир-бирига таъсир ўтказиб, ўз фикрларига ишонтириш, келишган ҳолда бир тўхтамга келиб, жавобларини –гуруҳ баҳоси‖ бўлимига рақамлар билан белгилаб чиқишни топширади. Бу вазифа учун 15 дақиқа вақт берилади.

9. Барча кичик гуруҳлар ўз ишларини тугатгач, тўғри ҳаракатлар кетма-кетлиги тренер-ўқитувчи томонидан ўқиб эшиттирилади ва талабалардан бу жавобларни «тўғри жавоб» бўлимига ѐзиш сўралади.

10.«Тўғри жавоб» бўлимида берилган рақамлардан «якка баҳо» бўлимида берилган рақамлар таққосланиб, фарқ бўлса «0», мос келса «1» балл қуйиш сўралади. Шундан сўнг «якка хато» бўлимидаги фарқлар юқоридан пастга қараб қўшиб чиқилиб, умумий йиғинди ҳисобланади.

11. Худди шу тартибда «тўғри жавоб» ва «гуруҳ баҳоси» ўртасидаги фарқ чиқарилади ва баллар «гуруҳ хатоси» бўлимига ѐзиб, юқоридан пастга қараб қўшилади ва умумий йиғинди келтириб чиқарилади.

12. Тренер-ўқитувчи якка ва гуруҳ хатоларини тўпланган умумий йиғинди бўйича алоҳида-алоҳида шарҳлаб беради.

13. Иштирокчиларга олган баҳоларига қараб, уларнинг мавзу бўйича ўзлаштириш даражалари аниқланади.

«ХУЛОСАЛАШ» (РЕЗЮМЕ, ВЕЕР) методи

Методнинг мақсади: Бу метод мураккаб, кўп тармоқли, мумкин қадар, муаммоли характеридаги мавзуларни ўрганишга қаратилган. Методнинг моҳияти шундан иборатки, бунда мавзунинг турли тармоқлари бўйича бир хил ахборот берилади ва айни пайтда, уларнинг ҳар бири алоҳида аспектларда муҳокама этилади.

Жумладан, муаммо ижобий ва салбий томонлари, афзаллик, фазилат ва камчиликлари, фойда ва зарарлари бўйича ўрганилади.

Бу интерфаол метод танқидий, таҳлилий, аниқ мантиқий фикрлашни муваффақиятли ривожлантиришга ҳамда талабаларнинг мустақил ғоялари, фикрларини ѐзма ва оғзаки шаклда тизимли баѐн этиш, ҳимоя қилишга имконият яратади.

«Хулосалаш» методидан маъруза машғулотларида индивидуал ва жуфтликлардаги иш шаклида, амалий ва 15 семинар машғулотларида кичик гуруҳлардаги иш шаклида мавзу юзасидан билимларни мустаҳкамлаш, таҳлили қилиш ва таққослаш мақсадида фойдаланиш мумкин.

Намуна:

афзаллиги	**камчилиги**	**афзаллиги**	**камчилиги**	**афзаллиги**	**камчилиги**

III. НАЗАРИЙ МАТЕРИАЛЛАР

1- Мавзу. CEFR даражалари учун тил ўқитиш тамойиллари.

Калит сўзлар：*CEFR，C1，Rosetta Stone，B2*

Тил кўникмалари интеграцияси CEFR меъёри бўйича тил ўрганишнинг тўрт кўникмаси: ўқиш ва ёзиш, сўзлашиш, тинглаб тушуниш бўйича кўникмаларни интеграллашган ҳолда ривожлантиришга хизмат қилади, шунингдек, оғзаки нутқ амалиётига алоҳида урғу берилади. Европа Кенгашининг “Чет тилини эгаллаш умумевропа компетенциялари: ўқитиш, ўрганиш ва баҳолаш” тўғрисидаги умумэътироф этилган халқаро меъёрлари (CEFR) бўйича чет тилларини босқичма-босқич C1 даражасига етказиб, амалда қўллаш хорижий тилни ўрганишдаги юқори босқич ҳисобланади. CEFR даражалари тилнинг оғзаки ва ёзма шаклларини интеграллашган ҳолда ўргатиш, уларнинг турли контекстлардаги мулоқот малакаларини ривожлантириш, хусусан, ўрганилаётган чет тили кўникмалари тўғрисидаги амалий ва назарий билимларини такомиллаштириш ҳамда эгалланган билим, кўникма, малакаларини касбий фаолиятда эркин қўллай олишни талаб қилади.

Бугунги кунда яратилаётган ҳар бир педагогик дастурий восита ана шу мақсадни бекаму кўст амалга оширишни таъминлаб бериши лозим. Акс ҳолда, яратилган замонавий педагогик дастурий восита кўлами ва даражасидан қатъи назар ўз самарасини бериши қийин. Бу каби талабдан келиб чиқиб яратилаётган дастурий воситалар компьютер, планшет ҳатто мобиль воситалар учун мослаштириб яратилмоқдаки, бу ҳолат ҳар қандай шароит ва ҳар қандай ҳолатда раҳбар кадр учун самарали таълим олишга шароит яратиш, қолаверса, бошқарув жараёнида мазмундан келиб чиққан ҳолда оптимал қарор чиқаришни таъминламоқда.

Таҳлилга тортмоқчи бўлган илк педагогик дастурий воситамиз – Rosetta Stone дастурий таъминотидир. Мазкур педагогик дастурий восита

30 дан ортиқ хорижий тилларни ўргатишга мўлжалланган бўлиб, CEFR нинг ўқиш, тинглаб тушуниш, грамматик машқ бажариш каби даражалари бўйича кўникмаларни шакллантиришга қаратилган. Унинг мавзу кўлами ва машқлар тўплами кенг.

Rosetta STONE педагогик дастурий воситасининг бошқа дарслик ва қўлланмалардан фарқи шундаки, грамматик қоидаларни фақат машқлар орқали ўрганилаётган чет тилида тушунтириб беради.

Бундан ташқари, машқлар орқали грамматик қоидаларнинг ўрганилишига ёрдам беради.

Унда сўз бойлигини оширишга қаратилган қатор машқлар мавжудки, бу талабларда B2 даражасигача бўлган сўзликлар ўз ифодасини топган. Бу ерда асосий муаммо − улардан гапириш кўникмасини шакллллантиришда унумли ва самарали фойдаланиш заруратининг мавжудлигидир. Шуни инобатга олиб, дастур тузувчилар ибора ва кундалик ҳаётда ишлатилувчи сўз бирикмаларини ҳам келтирганлар. Қолаверса, эшитиш кўникмаси учун қатор овозли машқлар келтирилган бўлиб, бу ҳам ўрганилаётган тилнинг товуш имкониятларини, фонетик қурилмаси, морфологик тузилмаси борасида тасаввурга эга бўлишга туртки бўлади.

2- Мавзу. Коммуникатив компетенция тушунчаси

Компетентлик тушунчаси деганда, маълум бир соҳада талаба (масалан, бўлажак ўқитувчи) томонидан эгалланган компетенция, яъни маълум бир сифатларнинг тўлиқ шаклланган мажмуи тушунилади (2, 55). Компетентлилик тушунчаси (лотинчадан competenlia, compete сўзидан олинган бўлиб — “биргаликда эришаман, қозонаман, мос келаман, тўғри келаман” деган маънони билдиради) луғатларда эса “нимадир тўғрисида фикр юритишга йўл берадиган билимларга эга бўлиш”, “хабардор бўлмоқ, ҳуқуқли бўлмоқ” деган маънони билдиради.

Амалда барча луғат тузувчилар “компетентлик” ва “компетенция”

категорияларини чегаралаб қўяди.

Компетентлик таърифи ўхшаш ва бир-бирини ўрнини эгаллайди (тўлдиради), шу билан бир вақтда компетенция сўзи учун ягона изоҳлаш йўқ, бу тушунча “ваколатлар йиғиндиси (ҳуқуқ ва мажбуриятлар) қандайдир орган ёки лавозимли шахснинг қонун, низомлар билан белгилаб қўйилган ушбу орган ёки бошқа ҳолатлар”, “ниманидир тўғрисида фикр юритишга йўл берадиган билимларга эга бўлиш (эгалик қилиш)”, “кимдир яхши хабардор бўлган саволлар тўплами (соҳаси)” тушунилади

Компетентлик тушунчаси таълим соҳасига психологик изланишлар натижасида кириб келган.

1. Ижтимоий компетентлик — ижтимоий муносабатларда фаоллик кўрсатиш кўникма, малакаларига эгалик, касбий фаолиятда субъектлар билан мулоқотга кириша олиш.

2. Махсус компетентлик — касбий-педагогик фаолиятни ташкил этишга тайёрланиш, касбий-педагогик вазифаларни оқилона ҳал қилиш, фаолияти натижаларини реал баҳолаш, БКМни изчил ривожлантириб бориш бўлиб, ушбу компетентлик негизида психологик, методик, информацион, креатив, инновацион ва коммуникатив компетентлик кўзга ташланади.

3. Шахсий компетентлик — изчил равишда касбий ўсишга эришиш, малака даражасини ошириб бориш, касбий фаолиятда ўз ички имкониятларини намоён қилиш.

4. Технологик компетентлик — касбий-педагогик БКМни бойитадиган илғор технологияларни ўзлаштириш, замонавий восита, техника ва технологиялардан фойдалана олиш.

3- Мавзу. Коммуникатив ёндашувда тил ўқитиш

Ҳар бир курс учун ажратилган ўқув соатлари тенг, яъни 50%дан тақсимланади. Курслар бир-биридан мавзуси, лексик тизими, ўқув матнлари, нутқ фаолиятлари хусусияти ва мавқеига қараб малакаларни ривожлантириш бўйича фарқлансада, ўқув жараёни учун умумий бўлган грамматик мавзулар, ўхшаш синтактик ҳодисалар, нутқ кўникма ва малакаларини эгаллашда ўзаро узвий боғлиқ ва узлуксиз ҳолда ўргатилади. Чет тилини ўргатиш ихтисослик хусусиятларидан келиб чиқиб, “Чет тили махсус мақсадлар учун” тамойилларига ва коммуникатив, интегратив компетентлик ёндашувларига асосланади.

Коммуникатив фаолиятга йўналтирилган ёндашув - таълимнинг ривожлантирувчи, функционал ва коммуникатив хусусиятларига эга бўлиб, таълим жараёнида билиш фаоллигини оширишга кўмаклашади. Таълим жараёнида мазкур ёндашув талабаларда рефлексия, ўз-ўзини ривожлантириш, намоён этишга кўмаклашади; чет тили таълимини маданиятлараро мулоқот сифатида ташкил этишга; дарс жараёнида ўқитувчи талабаларнинг ўзаро тенг ҳуқуқли иштирокчи сифатида ўзини намоён этишларини таъминлайди; таълимнинг интерактив шаклларини қўллаш; талабаларда янги тил малакалари ривожлантириш.

Шахсга йўналтирилган ёндашув - чет тилини ўқитишда нафақат илмий билимлар бериш, балки таълим жараёнининг иштирокчилари (талабалар, ўқитувчилар, ота-оналар) муносабатларининг фаол шаклларига асосланиш; талаба характери ва унинг ўзини ривожлантириш усулларини ўрганиш; индивидуалликни шакллантириш учун талабага қулай шарт-шароитлар яратиш; маданиятимизда шаклланган шахснинг психик ривожлантириш меъёрлари ҳақидаги тасаввурларни ўзгартириш (горизантал эмас, балки вертикал, яъни талаба ривожланиш динамикасини унинг олдинги ҳолати билан таққослаш орқали амалга оширишни, бошқалар билан эмас, балки уни ўзи билан таққослаш).

IV. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР

1. Мавзу. CEFR даражалари учун тил ўқитиш тамойиллари. Коммуникатив компетенция тушунчаси

CEFR – Умумевропа талаблари асосида чет тилларни ўрганиш босқичлари

Ўзбекистон Республикаси узлуксиз таълим тизимида чет тилларни эгаллашга қўйилган талаблар:

умумий ўрта таълим: бошланғич синф - A1 , 5-9 синф битирувчилари - A2;

ўрта махсус ва касб-ҳунар таълими: чет тилларига ихтисослашмаган академик

лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари битирувчилари - B1;

олий таълим: олий таълим муассасаларининг ихтисослиги чет тили бўлмаган

факультетлар бакалавриат, магистратура шунингдек, мутахассислиги чет тили бўлган факультетлар бакалавриат босқичи битирувчилари - 2-чет тили босқичи битирувчилари - B2;

олий таълим муассасаларининг ихтисослиги чет тили бўлган факультетлар бакалавриат ва магистратура босқичи битирувчилари - C1.

Чет тили дарси тавсифи ва технологияси: дарсда тил муҳитини яратиш, дарснинг тарбиявий имкониятлари, дарс мақсадининг хусусияти, чет тили дарсининг мазмундорлиги. Дарснинг мақсад, вазифаларини белгилаш ва тилга оид ва нутқий материал тайёрлаш. Чет тили дарси тузилиши ва уни ташкиллаштириш. Чет тили дарсида ўқитувчи ва ўқувчиларнинг ўзаро ҳамкорлиги шакллари. Мавзуий режа. Бир соатли дарсни режалаштириш.

Ўзбекистон Республикасининг барха таълим турларида чет тилини ўқитишдан мақсад таълим олувчиларнинг мульти-маданиятли дунёда маиший, илмий ва касбий соҳаларда фаолият юритиши учун коммуникатив

компетенцияни (унинг таркибий қисмлари ҳисобланувчи лингвистик, ижтимоий-лингвистик, дискурсив, стратегик, ижтимоий-маданий, ва ўқув-билиш компетенциялари асосида) шакллантиришдан иборат.

“Чет тил ўқитиш методикаси ўқитиш воситалари” ҳақида тушунча ва уларнинг таълимдаги ўрни, аҳамияти. Ўқитувчи ва талаба учун асосий воситалар: дарслик тил муҳити. Ўқитувчи учун воситалар: ўқитиш дастури ва ўқитувчи китоби. Ёрдамчи воситалар: Техникавий ёрдамчи воситалар – фонограмма, видеограмма, видеофонограмма. Техникавий бўлмаган воситалар – расм, предмет, жадвал, тарқатма материал, харита ва бошқалар. Тил кўргазмаси. Чет тили ўқитишнинг замонавий технологияларда “Ўқув-методик тўплам” тушунчаси. Ўқув юртларидаги жорий ўқув- методик тўплам. Мультимедиа дастури. “Мультимедиа” термини тушунчаси. Восита турлари ва уларни қўллаш, фойдаланиш.

Чет тил ўқитиш методикаси устида ишлаш машқлар тизими. Тил ёки тайёрлов машқларида тил материаллари, яъни талаффуз, лексик ва грамматик материаллар устида ишлаш кўзда тутилади, яъни олдин тил материалларини ўзлаштиришга уларнинг қийинчиликлари устида ишлашни тақозо этади. Нутқ машқлари эса фақат нутқ фаолият турлари, яъни тинглаб тушуниш, гапириш ўқиш ёзишга ўргатишга, ўстиришга қаратилган бўлим нутқнинг мазмунини ўзлаштиришга йўналтирилган машқларга айтамиз. Баъзи методистлар машқлар номини ўзгачароқ аташади. 1) коммуникатив бўлмаган машқлар. 2) шартли коммуникатив машқлар. 3) хақиқий коммуникатив машқлар.

Чет тили талаффузини ўргатишда педагогик технологияларни, инновацион таълимни қўллаш. Коммуникатив мулоқотни шакллантириш жараёнида талаффуз кўникмаларининг тутган ўрни. Талаффузга ўргатишнинг мақсад ва вазифалари ҳамда уларни аудитория шароитига кўра шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари. Овоз чиқариб талаффуз қилиш ва ритмик интонацион малакалар. Талаффузга ўргатишдаги хатолар типологияси. Талаффузга ўргатишга нисбатан акустик, артикуляцион ва

дифференциал ёндашув моҳияти. Фонетик машқлар ва уларнинг чет тили дарсидаги роли. Тиллараро нутқий малакаларни шакллантириш жараёнидаги фонетик машқларнинг мақсад ва мазмунини аниқлаш. Чет тили таълимининг турли хил босқичларида фонологик салоҳиятга қўйилган CEFR талаблари.

Чет тили грамматикасини ўргатишда педагогик технологияларни, инновацион таълимни қўллаш

Грамматика ва унга хос малакаларни шакллантиришнинг аҳамияти. Тиллараро ва маълум бир тил ичидаги интерференция ҳодисаси ва грамматик хатолар типологияси. Чет тили ўқитиш дарсларида грамматик ўйинлардан фойдаланиш вазифалари. Бир тилли коммуникатив мулоқот жараёнида қўлланиладиган грамматик малакаларнинг шаклланиш даражасини назорат қилиш усуллари. Грамматикани ўргатишга нисбатан хорижий тажрибаларга асосланган ҳолда имплицит, эксплицит ва дифференциал ёндашув моҳияти.Чет тили ўқитишнинг турли босқичларида грамматик малакаларни ривожлантиришга қўйилган CEFR талаблари.

Компетентлик таърифи ўхшаш ва бир-бирини ўрнини эгаллайди (тўлдиради), шу билан бир вақтда компетенция сўзи учун ягона изоҳлаш йўқ, бу тушунча “ваколатлар йиғиндиси (ҳуқуқ ва мажбуриятлар) қандайдир орган ёки лавозимли шахснинг қонун, низомлар билан белгилаб қўйилган ушбу орган ёки бошқа ҳолатлар”, “ниманидир тўғрисида фикр юритишга йўл берадиган билимларга эга бўлиш (эгалик қилиш)”, “кимдир яхши хабардор бўлган саволлар тўплами (соҳаси)” тушунилади (9, 209). Компетентлик тушунчаси таълим соҳасига психологик изланишлар натижасида кириб келган. Шу сабабли компетентлик “ноанъанавий вазиятлар, кутилмаган ҳолларда мутахассиснинг ўзини қандай тутиши, мулоқотга киришиши, рақиблар билан ўзаро муносабатларда янги йўл тутиши, ноаниқ вазифаларни бажаришда, зиддиятларга тўла

маълумотлардан фойдаланишда, изчил ривожланиб борувчи ва мураккаб жараёнларда ҳаракатланиш режасига эгалик”ни англатади.

2. Мавзу. Коммуникатив ёндашувда тил ўқитиш. Коммуникатив компетенция тамойиллари

Коммуникатив тамойил. Ушбу тамойил тарафдорлари (Е.И.Пассов,Н.И.Жинкин ва бошқалар) иккинчи тилга ўргатишда нутқни асос қилиб олиш, тилнинг грамматик тузилиши билан боғлиқ билимларни муайян нутқий вазиятга боғлаб бориш, грамматик кўникмаларни шакллантиришда ҳам шартли нутқий машқлардан фойдаланишни тавсия этадилар. Кўриниб турибдики, жаҳон тажрибасида тил таълимида турли тамойиллардан фойдаланиб келинган, лекин улар орасидан энг самарадор тамойилни аниқлаш анчагина муаммоли. Таълимда қайси йўналишни танлаш, аввало, таълим мақсадларидан келиб чиқади. Таълим мақсадлари таълим мазмуни ва методларини ўзига хос тизимини ишлаб чиқишнинг бош омилидир. Кейинги йилларда республикамизда ўзбек тилини ўқитишда қуйидаги тамойиллар ёки ёндашувлардан фойдаланилмоқда:

3.Мавзу. Лингвистик компетенция

Лингвистик ёки анъанавий тизимли ёндашув. Ушбу ёндашувда тил таълими аспектли тамойил йўналишида, яъни таълим мазмунини тизимли кетма-кетликда тақсимлаш йўналишида берилади ва, асосан, филологик йўналишдаги олий ўқув юртларида қўлланади. Бунда ўзбек тили сатҳлар изчиллигида ўқитилади ва бу тилни назарий жиҳатдан чуқур ўрганиш, ўзбек тилининг лексик-семантик ва грамматик имкониятлари билан тўлиқ танишиш имконини беради. Шу боис филологик йўналишдаги олий ўқув юртларида ушбу тамойилдан фойдаланиш мақсадга мувофиқ. Албатта, тил

таълимининг бошланғич босқичларида, таълим рус тилида олиб бориладиган гуруҳларда, ва олий таълимнинг нофилологик муассасаларида фонетика, лексикология, морфология, синтаксисни тизимли курс сифатида ўқитиш самарали натижа бермайди.

4. Мавзу. Прагматик компетенция

Прагматик компетенция кундалик ҳаётда ўзбек тилидан эгаллаган билим, кўникмалари асосида муайян нутқий вазиятда мустақил мулоқотга кириша олиш қобилиятини, ўзаро суҳбатлашиш, суҳбатга қўшилиш, суҳбатдошининг нутқини секинлаштиришга ундашга оид муомала одоби воситаларини, тушунмовчиликлар пайдо бўлганда қайта сўраш, узр сўраш орқали мураккаб вазиятлардан чиқиб кета олиш, тилнинг амалий имкониятларидан ўринли фойдалана олиш қобилиятини шакллантиришни назарда тутади. Қайд этилган компетенциялар таълим олувчиларда шахсий, маънавий, ижтимоий, касбий кўникма-малакаларини таркиб топтиришга ва эгаллаган билимларини турли ҳаётий вазиятларда мустақил қўллашга қаратилган лаёқатларини шакллантиришга олиб келади ва нутқий коммуникатив малакани эгаллаш орқали таълим олувчиларда метакомпетенциялар.

5. Мавзу. Социолингвистик компетенция

Социолингвистик компетенцияда эшитилган нутқни шу халқнинг миллий хусусиятларини билган ва ўз она тили ва миллий анъаналари билан таққослаган ҳолда муайян нутқий вазиятга мос лингвистик шакл, ифода усулида такдим эта олиш қобилиятини шакллантириш. Ушбу лаёқат ўқувчи-талабаларни ўз халқининг бой тарихи, миллий қадриятларини, урф-одатлари ва уларни ўзида акс эттирган бой адабий-бадиий мерос билан яқиндан

танишиш, ўзбек адабиёти намуналарини, жаҳон миллий маданиятига ҳисса қўшган ўзбек халқи вакилларининг ижодий меросини ўқиб ўрганиш орқали шакллантирилади.

6.Мавзу. Стратегик компетенция

Стратегик компетенция кундалик ҳаётда ўзбек тилидан эгаллаган билим, кўникмалари асосида муайян нутқий вазиятда мустақил мулоқотга кириша олиш қобилиятини, ўзаро суҳбатлашиш, суҳбатга қўшилиш, суҳбатдошининг нутқини секинлаштиришга ундашга оид муомала одоби воситаларини, тушунмовчиликлар пайдо бўлганда қайта сўраш, узр сўраш орқали мураккаб вазиятлардан чиқиб кета олиш, тилнинг амалий имкониятларидан ўринли фойдалана олиш қобилиятини шакллантиришни назарда тутади. Қайд этилган компетенциялар таълим олувчиларда шахсий, маънавий, ижтимоий, касбий кўникма-малакаларини таркиб топтиришга ва эгаллаган билимларини турли ҳаётий вазиятларда мустақил қўллашга қаратилган лаёқатларини шакллантиришга олиб келади ва нутқий коммуникатив малакани эгаллаш орқали таълим олувчиларда метакомпетенциялар.

V. КЕЙСЛАР БАНКИ

«Кейс-стади» - инглизча сўз бўлиб, («case» – аниқ вазият, ҳодиса, «stadi» – ўрганмоқ, таҳлил қилмоқ) аниқ вазиятларни ўрганиш, таҳлил қилиш асосида ўқитишни амалга оширишга қаратилган метод ҳисобланади. Мазкур метод дастлаб 1921 йил Гарвард университетида амалий вазиятлардан иқтисодий бошқарув фанларини ўрганишда фойдаланиш тартибида қўлланилган. Кейсда очиқ ахборотлардан ёки аниқ воқеа- ҳодисадан вазият сифатида таҳлил учун фойдаланиш мумкин. Кейс ҳаракатлари ўз ичига қуйидагиларни қамраб олади: Ким (Who), Қачон (When), Қаерда (Where), Нима учун (Why), Қандай/ Қанақа (How), Нима- натижа (What).

"Кейс-стади" методини амалга ошириш босқичлари :

1 Иш босқичлари

2 Фаолият шакли ва мазмуни

1-босқич: Кейс ва унинг ахборот таъминоти билан таништириш

- - якка тартибдаги аудио-визуал иш;
- - кейс билан танишиш(матнли, аудио ёки медиа шаклда);

- - ахборотни умумлаштириш;
- - ахборот таҳлили;
- - муаммоларни аниқлаш

2-босқич: Кейсни аниқлаштириш ва ўқув топшириқни белгилаш

- - индивидуал ва гуруҳда ишлаш;
- - муаммоларни долзарблик иерархиясини аниқлаш;
- - асосий муаммоли вазиятни белгилаш

3-босқич:Кейсдаги асосий муаммони таҳлил этиш орқали ўқув топшириғининг ечимини излаш, ҳал этиш йўлларини ишлаб чиқиш

- - индивидуал ва гуруҳда ишлаш;
- - муқобил ечим йўлларини ишлаб чиқиш;
- - ҳар бир ечимнинг имкониятлари ва
- - тўсиқларни таҳлил қилиш;
- - муқобил ечимларни танлаш

4-босқич: Кейс ечимини ечимини шакллантириш ва асослаш, тақдимот.

- - якка ва гуруҳда ишлаш;
- - муқобил вариантларни амалда қўллаш имкониятларини асослаш;
- - ижодий-лойиҳа тақдимотини тайёрлаш;
- - якуний хулоса ва вазият ечимининг амалий аспектларини ёритиш

1-кейс

Муаммо (асосий ва кичик муаммолар)	Ечим	Натижа
Таълим сифат ва самарадорлигини оширишда анъанавий ва ноанъанавий таълим технологиялари афзаллик ёки камчиликлари	Анъанавий таълим технологияси - муайян муддатга мўлжалланган, таълим жараёни кўпроқ ўқитувчи қаратилган ўқитишнинг шакли, методи ва таълим воситаларининг мажмуидан фойдаланиб таълим-тарбия мақсадига эришишдир. Ноанъанавий таълим технологияси - муайян муддатга мўлжалланган, таълим жараёни марказида тарбияланувчи шахси бўлиб, ўқитишнинг замонавий шакли, фаол шахсига бўлади.	Ноанъанавий таълим технологияси - муайян муддатга мўлжалланган, таълим жараёни марказида тарбияланувчи шахси бўлиб, ўқитишнинг замонавий шакли, фаол ўқитиш методлари ва замонавий дидактик воситаларнинг мажмуини таълим-тарбия ишидан кўзланган мақсад ва кафолатланган натижага эришишга йўналтиришдир.

2-Кейс.

Муаммо (асосий ва кичик муаммолар)	Ечим	Натижа
Анъанавий таълим методи ҳамда инновацион таълим методларидан фойдаланишнинг афзалликлари ва камчиликлари	Анъанавий таълим афзалликлари: 1. Аниқ, маълум тушунчаларни билиш, маълум кўникмаларга эга бўлиш	Инновацион таълим методларидан фойдаланиш мақсадга мувофиқ: 1. Болаларнинг машғулотлардаги фаоллашуви ва бундан

	2. Ўқитувчи машғулот муҳитини назорат қилиш томонидан жараёнини ва юқори даражада Камчиликлари: 1. Тарбияланувчиларнинг машғулотлардаги пассивлиги ва бундан келиб чиқиб билим олиш самарасининг пастлиги 2. Машғулотнинг бир хил қолипдалиги, бир хиллиги 3. Эслаб қолиш даражаси ҳаммада тенг бўлмаганлиги сабабли гуруҳда ўзлаштириш паст бўлиши мумкин 4. Мустақил фикрлай оладиган тарбияланувчиларнинг шаклланиши сусаяди 5. Тасаввурларнинг ўзгармасдан қолиши	келиб чиқиб билим олиш самарасининг ошиши 2. Тарбияланувчилар ўқитувчи билан бевосита мулоқотга кириши, ҳамкорлик юзага келиши; 3. Ўқитувчининг назорати барча болалар учун мотивация иштиёқини вужудга келтириши 4. Ўқитувчи ва бола вақтдан тўғри ва унумли фойдаланиши 5. Янги мавзунинг хажмда ўрганилиши ўзлаштириш самарадорлигининг ошиши 6. Ахборотнинг тез-тез янгиланиб туриши 7. Тарбияланувчиларнинг билим даражаларини ҳар томонлама ва мажмуали текшириб кўриши имкони мавжудлиги

VI. ГЛОССАРИЙ

Қобилият	Муайян фанни ўқитиш жараёнида шаклланган билим, кўникма, кўникмалар тўплами, шунингдек, олинган билим, кўникма ва кўникмалар асосида ҳар қандай фаолиятни бажариш қобилияти. (Э.Г. Азимов ва А.Н.Счукин). Термин биринчи марта Н. Хомский томонидан 1965 йилда киритилган. Баркамол нотиқ, тингловчи (Н. Хомскийнинг сўзларига кўра) қуйидагиларни бажариши керак: а) гаплар тузиши, нутқни тушуниши; б) баёнот тўғрисида ҳукмга эга бўлиш, яъни. расмий ўхшашликларни, фарқларни кўринг.
Лексик қобилят	Бу луғатни ўзлаштиришга қаратилган ҳаракатларни ташкил этиш ва бир-бирига боғлиқлик қобилияти, бу лексик бирлик маъносини, унинг график тузилиши ва талаффузини, бошқа лексик бирликлар билан бирикиш қоидаларини ўзлаштиришдир.
Лексик бирлик	Сўзлар, турғун иборалар, клиşе бурилишлари, фразеологик бирликлар.
Кўникма	Автоматизм даражасига этган ва яхлитлик, элементлар бўйича хабардорликнинг йўқлиги билан ажралиб турадиган ҳаракат. Жисмоний машқлар натижасида олинган ва одат тусига кирадиган кўникма (Э.Г. Азимова ва А.Н.Счукин).
Лексик кўникмаларни шакллантириш	Маълум бир лексик бирликни тематик ва семантик гуруҳлардаги бошқа лексемалар билан, синонимлар ва антонимлар билан ўзаро боғлаш қоидаларини ўрганиш, лексик бирлик маъносини аниқ белгилаш, бу маънони таққосланган лексемаларнинг ўхшаш ёки қарама-қарши маънолари билан ўзаро боғлаш, маълум бир сўз ясалиши ва

	бирикмаси қоидаларини ўзлаштириш, шунингдек, натижада ўзлаштириш. сўзлашув матнида лексик бирликни, унинг грамматик ва услубий тузилишида, матндаги маъно идрокини танлаш ва ундан фойдаланиш қоидалари. (Маселко Э.А., Бабинская П.К.).
Таққослаш	Обектларни, ҳодисаларни, уларнинг хусусиятларини таққослаш ва улар орасидаги ўзига хослик ёки фарқни аниқлашдан иборат фикрлашнинг мантиқий оператсияларидан бири.
Интерференция	Бу икки ёки ундан ортиқ тилни билиш натижасида ҳар қандай тилларнинг меъёрларидан четланиш ҳолатлари, яъни. тил билан алоқа қилиш натижасида »(В.Вайнрах). Бу кўникмаларнинг инҳибитив ўзаро таъсири, унда аллақачон ўрнатилган кўникмалар янги кўникмаларнинг шаклланишига тўсқинлик қилади ёки уларнинг самарадорлигини пасайтиради "(С. Рубинштейн).
Тиллараро интерференция	Ўқувчилар томонидан иккинчи тилда йўл қўйилган хатолар биринчи тил таъсирининг натижасидир.
Интралингуал интерференция	Ўқувчилар томонидан йўл қўйилган хатолар, уларнинг биринчи тилининг хусусиятидан қатъи назар, чақирилади.
Биномлар	Икки бўғинли сўзлар
Модуляция ҳодисаси	Биринчисидан кейин келган иккинчи бўғиннинг оҳангига қараб сўзнинг асл оҳангини ўзгартириш.
Иероглиф	Бу турли хил белгилар ва график элементларнинг комбинатсияларидан иборат бутун диаграмма. Дастлабки босқичда талабалар хитой тилининг саводхонлигини ўзлаштиришлари керак, бунда хитойча белгиларнинг 24 хусусиятини ёзиш

	қоидалари мавжуд.
Транспозиция сўзлари	Графика жиҳатидан бир хил бўлган, аммо қайси турга мансублигига қараб ҳар хил товушга эга бўлган сўзлар.
Педагогик технологиялар	Диллабли сўзлар товуш ва график жиҳатдан бир хил морфемага эга бўлган ўз жуфтига эга, аммо уларнинг хусусияти шундаки, жуфтлашган сўзларнинг морфема таркибий қисмларининг тартиби АБ - БА принтсипига биноан қурилган. Ушбу сўзларнинг маъносига келсак, улар ҳам синоним, ҳам маъно жиҳатидан яқин, шунингдек, умуман бошқача маъноларга эга сўзлар бўлиши мумкин. Масалан: 互相 - ҳùхиāнг - 相互 - хиāнгҳù. Бу эрда иккала сўз ҳам бир хил маънога эга, "ўзаро" - "о ъзаро" ва жумлага бир-бирининг ўрнини босади.
Фикрлаш	Ақлий фаолиятнинг энг юқори намойиши бўлиб, у шахснинг когнитив фаолияти жараёнларини ва ташқи дунёнинг тасодифий бўлмаган муносабатларини моделлаштиришни акс эттиради. Ҳақиқатнинг умумлаштирилган ва билвосита акс этиши билан тавсифланган бўлиб, у муаммони ҳал қилиш учун шартларни, талабларни ва усулларни умумлаштиришни таҳлил қилиш, синтез қилишни ўз ичига олади.
Танқидий фикрлаш	Аналитик фикрлаш, мантиқий занжирни қуриш, мувозанатли, асосли қарор қабул қилиш, талабанинг онгли компетентсияси даражасига эришиш қобилияти..
Ўқиш ва ёзиш орқали танқидий фикрлашни ривожлантириш технологияси	Шимолий Аёва университети ва Хобард ва Уилям Смит коллежларининг Халқаро ўқиш ассотсиатсияси томонидан ишлаб чиқилган. Дастур муаллифлари Чарлз Темпле, Гинни

	Стил, Курт Мередит. 1997 йилда ТРКМЧП дастури Россияда ва Шарқий Осиё мамлакатларида фаол равишда амалга оширила бошланди. Ўқиш ва ёзиш орқали танқидий фикрлашни ривожлантириш технологияси - бу турли мавзулар, иш турлари ва шаклларида фойдаланиш учун мўлжалланган стратегия ва услубий методлар тизими. Ушбу технология шахснинг ақлий фаолиятининг энг муҳим жиҳатларини ўз ичига олади, шу билан ижодий қобилиятни, мустақилликни ривожлантиради ва мотиватсияни оширади, бу таълим ва тарбия мақсадларининг пойдевори ҳисобланади.
Ўқув дастури	Фаннинг мазмунини, унинг ҳажмини, ўқув материалини тақдим этиш кетма-кетлигини, ушбу ўқув фанида ўзлаштирилиши керак бўлган билим, кўникма ва малакаларнинг ҳажмини белгиловчи асосий давлат ҳужжати.
Жисмоний машқлар	Таълим жараёнида қўлланиладиган ўқув материалини услубий ташкил этишнинг таркибий бўлими. Машқлар ёрдамида ҳаракатларни материал билан амалга ошириш ва улар асосида ақлий ҳаракатларни шакллантириш таъминланади. Машқлар - бу нутқ кўникмалари ва қобилиятларини шакллантириш кетма-кетлигини ва нутқнинг ҳақиқий ҳаётий ҳаракатлари хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, ортиб бораётган тил ва оператсион қийинчиликлар тартибида бажарилиши таклиф қилинадиган мақсадга мувофиқ, ўзаро боғлиқ ҳаракатлардир.
Машқ қилиш тизими	Нутқ фаолиятининг ҳар хил турларида нутқ кўникмаларини шакллантиришнинг кетма-кетлигини ҳисобга олган ҳолда, тил ва оператсион қийинчиликларни кучайиши тартибида жойлаштирилган ўзаро боғлиқ ҳаракатларни ташкил этиш.

Репродуктив машқлар	Гапириш, қисман ёзиш
Интерфаол усуллар	Ўзаро алоқада бўлишни ўрганиш усуллари.
Интерфаол таълим	Ўқитувчини ҳам ўз ичига олган барча ўқувчиларнинг ўзаро таъсирига асосланган ҳолда ўрганиш. Бироқ, иккинчи ҳолда, ўзаро таъсирнинг табиати ўзгаради: ўқитувчи фаолияти талабалар фаолиятига йўл беради.
Мунозара	Бу икки томон амалга ошириладиган долзарб мавзулар бўйича аниқ тузилган ва махсус ташкил этилган жамоатчилик фикрлари алмашинуви.
Ишбилармонлик ўйини	уни амалга оширишнинг янги усулларини излаш орқали касбий фаолиятнинг турли хил шароитларини (шу каби экстремал ҳолатларни) моделлаштириш воситаси. Ишбилармонлик ўйини инсон фаолияти ва ижтимоий ўзаро таъсирнинг турли жиҳатларини симулятсия қилади
Мунозара	Муҳокама масалани ёки гуруҳни кўриб чиқиш ўз ичига олади ва ўзаро мақбул ечимга ишлов бериш ниятида ваколатли шахсларнинг тегишли масалалари. Муҳокама полемикага яқин мунозараларнинг бир тури бўлиб, иштирокчилар томонидан билдирилган бир қатор баёнотлардир. Иккинчисининг баёнотларини бошқариш шу мавзу ёки мавзу билан яшашни давом эттириш керак, бу эса мунозарани зарур бажарилишини амалга ошириш.
Баҳс	Лотин диспутаридан келиб чиқади - мулоҳаза қилиш, баҳслашиш. Бундай вазиятларда низо ҳақида гап кетганда, биз ахлоқий, иқтисодий, адабий, илмий, касбий ва бошқа муаммоларни умумий қабул қилинган, аниқ

	эчимга эга бўлмаган бошқа масалаларни жамоат тартибида назарда тутган Баҳсларнинг ишлаш иштирокчилари турли воқеалар, турли йўналишдаги ҳукмларни, қарашларни, баҳоларни билдирдилар. Низонинг муҳим хусусияти - илгари қабул қилинган меъёрий ҳужжатлар ва мавзуларга риоя қилишдир.
Интервю	"Интервю" атамаси инглизча интервю - суҳбатдан келиб чиқади. Суҳбатларнинг мазмунига кўра улар гуруҳларга бўлинади: • ҳужжатли суҳбатлар; • фикрлар билан суҳбатлар; • интервю "матбуот анжумани". Суҳбатнинг мавзуси ҳам маърузачи, ҳам берилган мавзу бўйича маълумот тайёрлаган талабалар бўлиши мумкин.
Кейс усули (аниқ вазиятларни таҳлил қилиш)	(Инглизча ишдан - case, вазият) - аниқ вазиятларни таҳлил қилишнинг такомиллаштирилган усули, муайян муаммоларни - вазиятларни (ишларни ҳал қилиш) ҳал қилиш орқали ўрганишга асосланган фаол муаммоли вазиятли таҳлил усули. Кейс усули - бу ўтган воқеалар, реал вазиятлар натижасида пайдо бўлган ёки маълум бир шароитда бир вақтнинг ўзида пайдо бўлиши мумкин бўлган вазиятни (муаммони) ўрганиш, таҳлил қилиш ва қарор қабул қилиш.
Коллоквиум	Муаммонинг (вазиятларнинг) жуда кенг доираси бўйича ўқитувчи раҳбарлигида гуруҳ муҳокамаси бўлган ўқув-назарий машғулотлар тури. Шу билан бирга, бу назорат шакли, оғзаки имтиҳоннинг бир тури, оммавий (фронтал) сўровнома бўлиб, бу ўқитувчига нисбатан қисқа вақт ичида курснинг ушбу бўлимида бутун академик гуруҳ талабаларининг билим ва кўникмаларини аниқлашга имкон беради.
Мураббийлик (тренинг)	Мураббийлик - унинг самарадорлигини

	максимал даражада ошириш учун одамнинг имкониятларини очиб бериш »; суҳбат ва хулқ-атвор орқали инсоннинг керакли мақсадлар сари ҳаракатланишини энгиллаштирадиган, шу билан қониқиш ҳосил қиладиган муҳит яратиш санъати; иложи борича энг самарали натижани олиш учун ривожланиш жараёни иштирокчиларининг биргаликдаги ижтимоий, шахсий ва ижодий салоҳиятини рўёбга чиқариш тизими.
Ақлий ҳужум	"Ақлий ҳужум", "ақлий ҳужум" бу талаба томонидан берилган саволга ҳар қандай жавоб қабул қилинадиган усулдир. Бирданига билдирилган фикрларни баҳолаш эмас, балки ҳамма нарсани қабул қилиш ва ҳар кимнинг фикрини доскага ёки қоғозга ёзиб қўйиш муҳимдир. Иштирокчилар ўзларининг жавобларини оқлашлари ёки тушунтиришлари шарт эмаслигини билишлари керак.
Портфолио усули	Портфолио методи (Италия портфолио - ъпортфолио, инглизча - ҳужжатлар учун папка) - бу таълим ва касбий фаолият натижаларини ҳақиқий баҳолаш услубига асосланган замонавий таълим технологияси.
Сукрот усули	Сократик усул - догматик баёнотларга танқидий муносабатни ўз ичига олган саволлар усули "Сократик киноя" усули деб ҳам аталади. Бу олдиндан қисқа, содда ва тахмин қилинадиган жавобни назарда тутадиган моҳир этакчи саволлар ёрдамида одамда яширинган билимларни олиш қобилиятидир.
Ролли ўйин	Рол ўйнаш - бу саҳнани а билан ўйнайдиган гуруҳ ҳаётий вазиятларнинг муайян хулқ-атвор ёки ҳиссий томонларини ўзлаштириш манфаатлари учун тақсимланган роллар.

Ижтимоий-маданий ваколат	Коммуникатив компетенсиянинг таркибий қисми, она тилининг мамлакат ҳақиқатлари, она тилида сўзлашувчиларнинг ижтимоий ва нутқий хатти-ҳаракатларининг миллий ва маданий хусусиятлари тўғрисида билимлар тўплами; ушбу билимларни алоқа амалиётида қўллаш ва ўзига хос урф-одатларни, одоб-ахлоқ меъёрларини, хулқ-атвор қоидалари ва стереотипларини кузатиш қобилияти.

VIII. АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. – 488 б.

2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом еттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. – 592 б.

3. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган енг олий баҳодир. 2-жилд. Т.: “Ўзбекистон”, 2018. – 507 б.

4. Мирзиёев Ш.М. Нияти улуғ халқнинг иши ҳам улуғ, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. 3-жилд.– Т.: “Ўзбекистон”, 2019. – 400 б.

5. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари. 4-жилд.– Т.: “Ўзбекистон”, 2020. – 400 б.

II. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

6. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2018.

7. Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 сентябрда қабул қилинган “Таълим тўғрисида”ги ЎРҚ-637-сонли Қонуни.

8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабр “Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1875-сонли қарори.

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июн “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сонли Фармон

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 феврал “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги 4947-сонли Фармони.

11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрел "Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сонли қарори.

12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 21 сентябр “2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5544-сонли Фармони.

13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 май “Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5729-сон Фармони.

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 июн “2019-2023 йилларда Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетида талаб юқори бўлган малакали кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва илмий салоҳиятини ривожлантири чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4358-сонли Қарори.

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 август “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий етиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сонли Фармони.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябр “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сонли Фармони.

17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 октябр “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6097-сонли Фармони.

18. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 25 январдаги Олий Мажлисга Мурожаатномаси.

19. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 16 апрелдаги “Шарқшунослик соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва илмий салоҳиятни ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4680-сонли қарори.

20. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 23 сентябр “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 797-сонли қарори.

III. Махсус адабиётлар

1. David L.Chiesa (Ed), U.Azizov, S.Xan, K.Nazamutdinova, K.Tangirova. Re-conceptualizing Language Teaching: An-In-service Teacher Education course in Uzbekistan. Baktria Press 2019. ISBN 978-9943-5809-9-2. 205.

2. Celce-Murcia, M., & Olshtain, E. (2000). Discourse and context in language teaching: A guide for language teachers. Cambridge: Cambridge University Press.

3. Celce-Murcia, M., Dornyei, Z. & Thurrell, S. (1995). Communicative competence: A pedagogically motivated model with content specifications. Issues in Applied Linguistics, 6(2): pp. 5-35.

4. Зиямухамедова Ж.Т. Хитой тилини ўқитиш методикаси. Т.ТДШИ. 2020. “Ворис” нашриёти (ўқув қўлланма).

5. Назарова С. Методика бучения восточным языкам (китайский язык).-Т.: «Инновацион ривожланиш нашриёт матбаа уйи», 2020. 116 с.

6. Назарова С.А. Хитой тилига ўқитишда талабаларнинг чет тили лексик компетенциясини такомиллаштириш. Монография. – Т.: ТОШДУ, 2020. – 188 б.

7. Джураев Д. Хитой тилида талабаларнинг лингвокультурологик компетенциясини шакллантириш. Автореф. дис. … пед. фан. док. – Т.: 2019. – 48 б.

8. С

ян Пинчжу. Когнитивная деятельность методики обучения иностранцев. – Ухан: Изд-во Педагогического университета «Хуа Чжун», 2014. – 238 с. 向平著。对外汉语教学的实践认知。– 武汉：华中师范大学出版社，2014. – 238页.

9. Л
ю Сюньчжу. Введение в педагогику китайского языка для иностранцев. – Пекин: Изд-во Пекинского университета рыбного промысла, 2005. – 422 с. 刘珣著。对外汉语教育学引论。– 北京：北京语言大学出版社，2005. – 422 页。

a. Қўшимча адабиётлар

10. Чэнь Цзинси. Теория развития навыков общения на китайском языке. Пекин: издательство «Народ», 2018.8 // 国际汉语语言交际能力培养论/ 陈敬玺著. – 北京：人民出版社，2018.8 宋莉.跨文化交际导论。哈尔滨工业大学出版。2004 年。221 页。

11. Кочергин И.В. Очерки лингводидактики китайского языка. М.: АСТ: Восток – Запад, 2006. 192 с.

12. Масловец О.А. Методика обучения китайскому языку в средней школе. М.: Вост. Книга, 2012. 184 с.

13. Тухтасинов И.М. Таржимон тайёрлашда касбий компетенцияларни шакллантириш ва ривожлантиришнинг методик асослари. Монография. – Самарқанд: СамДЧТИ, 2018. – 100 б.

14. Лю Шанвэй, Чжан Дунсю., Сунь Сичунь. Хитой тилини чет тили сифатида ўқитиш назарияси ва амалиети. Пекин: Чнхуа Университети нашриёти, 2017-280 б. 刘上魏， 张冬秀， 孙熙春编著 对外汉语教学理论与实务。- 北京：清华大学出版社，2017.-238 页。

i. IV. Интернет сайтлар

15. http://edu.uz – Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

16. http://lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси

17. http://bimm.uz – Олий таълим тизими педагог ва раҳбар кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни ташкил этиш бош илмий-методик маркази

18. http://ziyonet.uz – Таълим портали ZiyoNET

1. http://natlib.uz – Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси

2. www.britishcouncil.org – Британия кенгаши веб сайти

3. www.bonjourdefrance.com – Тил ўрганиш веб сайти

4. www.edu365.cat – Тил ўрганиш веб сайти

5. http://www.duplaisiralire.com/ – Тил ўрганиш веб сайти

6. http://www.polarfle.com – Тил ўрганиш веб сайти

7. tsuos.uz – Тошкент давлат шарқшунослик университети веб сайти